

Maria-mottagningarnas ungdomar – Stockholm, Göteborg och Malmö år 2021

Mikael Dahlberg

Institutet för kunskaps- och metodutveckling inom
ungdoms- och missbruksvården (IKM)

Innehåll

- Konceptet Maria-mottagningar
- Trestads-projekten
- UngDOK
- Generella trender 2013-2022

Konceptet Maria-mottagningar

- Maria Ungdomsmottagning kom till på 1960-talet. Ursprungligen låg Maria Ungdom tillsammans med "Mariapol" (för vuxna) i gamla Maria sjukhus på Södermalm, därav namnet. Det var en unik och progressiv verksamhet, där sjukvårdspersonal arbetade sida vid sida med socialarbetare (Wikipedia).
- **Mini-Maria Stockholm** bedrivs i samverkan mellan Stockholms stad och Beroendecentrum sedan år 1966. Verksamheten vänder sig till ungdomar upp till 20 år.
- **Mini Maria Göteborg** drivs i samverkan mellan Beroendekliniken vid Sahlgrenska universitetssjukhus och Göteborgs Stad. Verksamheten startade 1995, och består av tre öppenvårdsmottagningar. Mottagningarna vänder sig till ungdomar som är under 21 år.
- **Maria Malmö** drivs i samverkan mellan Malmö stad, Beroendecentrum och Barn- och ungdomspsykiatri. Verksamheten har funnits sedan år 2005 och vänder sig till ungdomar upp till 25 år (Anderberg m.fl. 2015).

Maria-mottagningarna

- I Stockholm, Göteborg och Malmö samt numera i flera andra städer
- Öppenvårdsmottagningar
- Samverkan socialtjänst och region
- Rådgivning
- Anhörigstöd
- Behandlingsmetoder:
 - MI
 - HAP
 - KBT
 - BSFT, andra familjeterapeutiska inriktningar
- UngDOK-intervjun (Anderberg & Dahlberg 2014)

Mini-Maria Göteborg

för dig upp till 21 år som har frågor om alkohol och droger

Nya Maria-mottagningar växer fram

- I region Stockholm finns drygt 20 mottagningar
- Region Skåne: Malmö, Nordväst, Mellersta, Sydost, Nordost
- Västra Götalandsregionen: Göteborg, Söder, Väster, Norr, Öster

Andra städer/kommuner med mottagningar:

- Norrköping
- Linköping
- Eskilstuna
- Uppsala
- Enköping
- Östersund
- Gotland

Narkotikautredningen ”Vi kan bättre!...”

- Från förebyggande och tidiga insatser till vård, behandling och skadereducerande insatser
- Främja fler samordnade vård- och stödverksamheter för barn och unga:
”Vi bedömer att den här typen av integrerade öppenvårdsmottagningar (”Maria-mottagningar”) har en stor potential att ta emot ungdomar och unga vuxna med olika typer av skadligt bruk eller beroende. Vi anser att det finns behov av ökad likvärdighet över landet gällande samordningen av den här typen av verksamheter avseende uppdrag och innehåll men med utrymme för olika lokala och regionala variationer på grund av skilda förutsättningar” (s. 504)
”främja utvecklingen av samordnade vård- och stödinsatser för barn och unga med skadligt bruk eller beroende av narkotika med totalt 79 miljoner kronor per år i fyra år” (s. 884)
- Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram kunskapsstöd om metoder och organisationsformer för samordningen och att fördela medel till regioner och kommuner för denna utveckling (SOU 2023:62)

Trestads-projekten

Trestad1

- Statlig satsning för att minska bruket av alkohol och droger i Stockholm, Göteborg och Malmö bland ungdomar, år 2005-2010
- Jämförande studie mellan Maria-mottagningarna i de tre städerna
- Erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling
- Påbörjar utvecklingen av ett kartläggningsinstrument för ungdomar i öppenvårdsbehandling för alkohol- och narkotikaproblem, UngDOK inskrivnings- och utskrivningsformulär (Richert 2011)

Trestad2

Projektet inom ramen för den nationella satsningen mot ungdomars ökade användning av cannabis – Trestad2, år 2012-2015

1. Syftet är dels att utveckla den befintliga intervjumetoden UngDOK för att skapa en struktur för kontinuerlig uppföljning av Maria-mottagningarnas behandlingsresultat
 - Tillsammans med personal utveckla nya formulär
 - Genomgång av tidigare forskning om ungdomar med substansbruksproblem och kartläggningsformulär
 - Nu formulär togs fram; IN/UT/UPP
2. Och dels att skapa en modell (indikatorer) för att identifiera och följa trender i de tre storstäderna vad gäller droganvändning och psykosociala situation för ungdomar som inleder behandling (Anderberg m.fl. 2015)

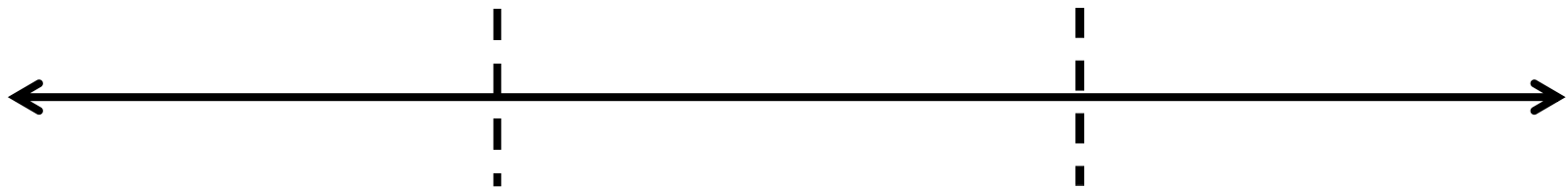

Vad är UngDOK?

- En strukturerad intervju med syfte att kartlägga den unges problem, behov och aktuella situation för att kunna bedöma, planera och genomföra lämplig insats
- Formuläret ska vara kortfattat, lättanvänt och anpassat till de personer som mottagningarna möter
- UngDOK validerades 2017 och där konstaterades att intervjumetoden har god psykometrisk kvalitet, har vidare använts i ett flertal vetenskapliga studier (Dahlberg m.fl. 2017)

Ett kontinuum

Få riskfaktorer/
Många skyddsfaktorer

Många riskfaktorer/
Få skyddsfaktorer

Frågeområden i UngDOK

A. Administrativa uppgifter

B. Sociodem. information

C. Behandlingskontakt

D. Boende & Försörjning

E. Sysselsättning

F. Alkohol, droger och tobak

G. Behandlingshistoria

H. Kriminalitet

I. Uppväxt och uppväxtmiljö

J. Utsatt för våld

K. Familj och relationer

L. Fysisk hälsa

M. Psykisk hälsa

N. Avslutande frågor

De understrukna områdena följs upp i utskrivnings- och uppföljningsformulären

Generella trender 2013-2022 – indikatorer

(Dahlberg & Anderberg 2023)

1. Kön
2. Ålder
3. Behandlingskontakt
4. Saknar sysselsättning
5. Problem i skolan
6. Primär drog
7. Frekvens
8. Debutålder
9. Annan drog
10. AUDIT-C
11. Tidigare vård
12. Uppväxtvillkor
13. Dömd för brott
14. Psykiatrisk vård

Trender bland ungdomar på storstädernas Maria-mottagningar

Diagram 2. Primär drog 2013–2022, cannabis, alkohol och övriga droger.

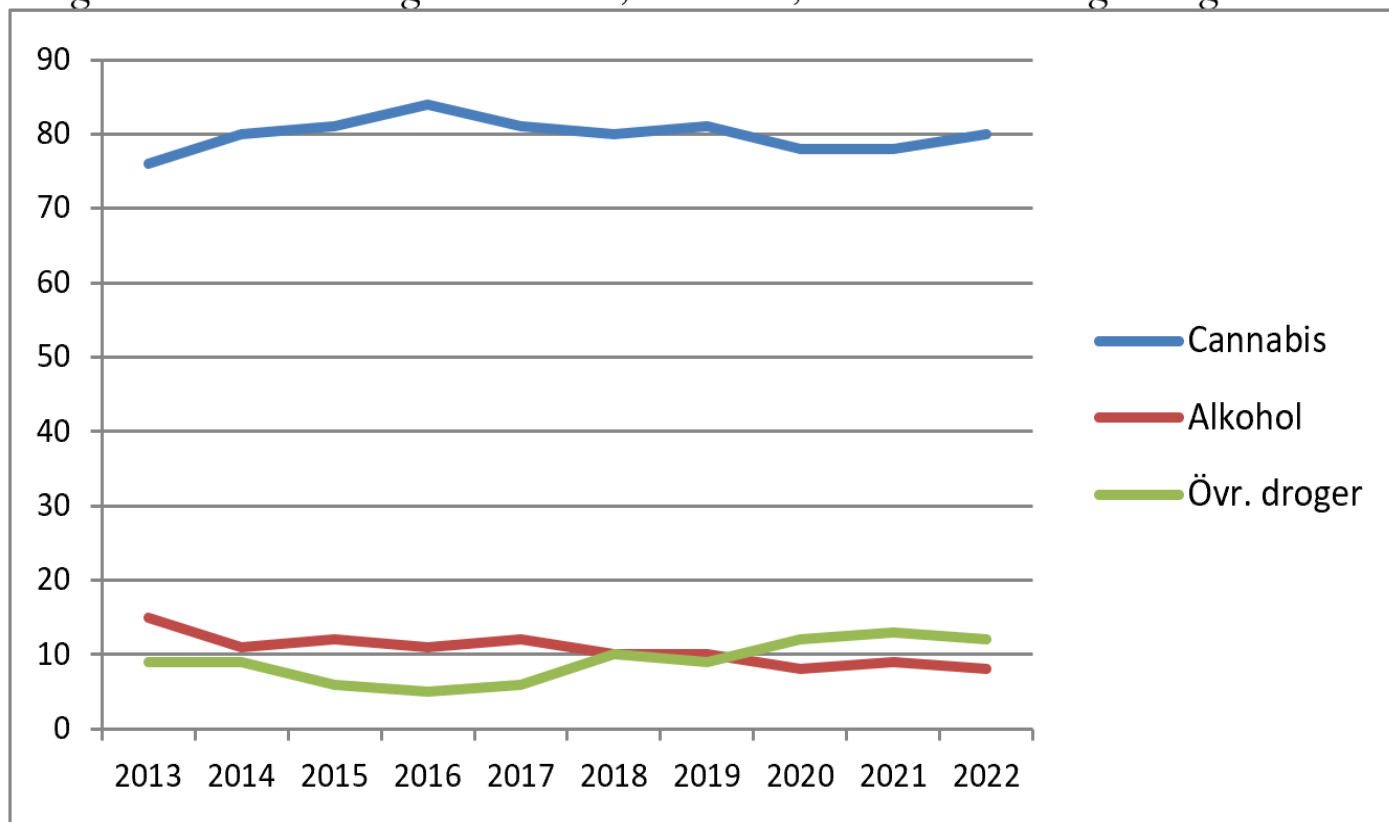

Diagram 3. Cannabis som primär drog 2013–2022, pojkar och flickor.

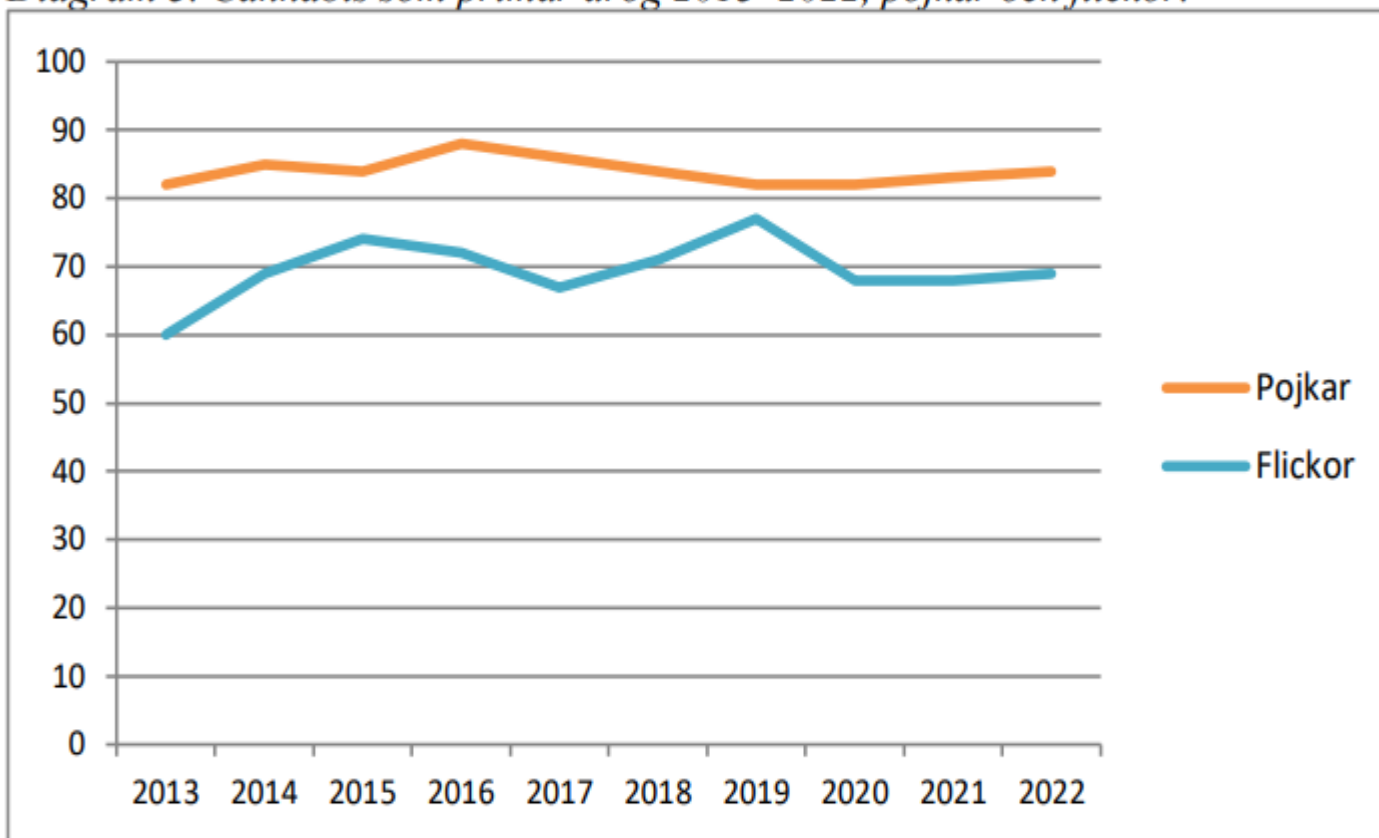

Diagram 4. Alkohol som primär drog 2013–2022, pojkar och flickor.

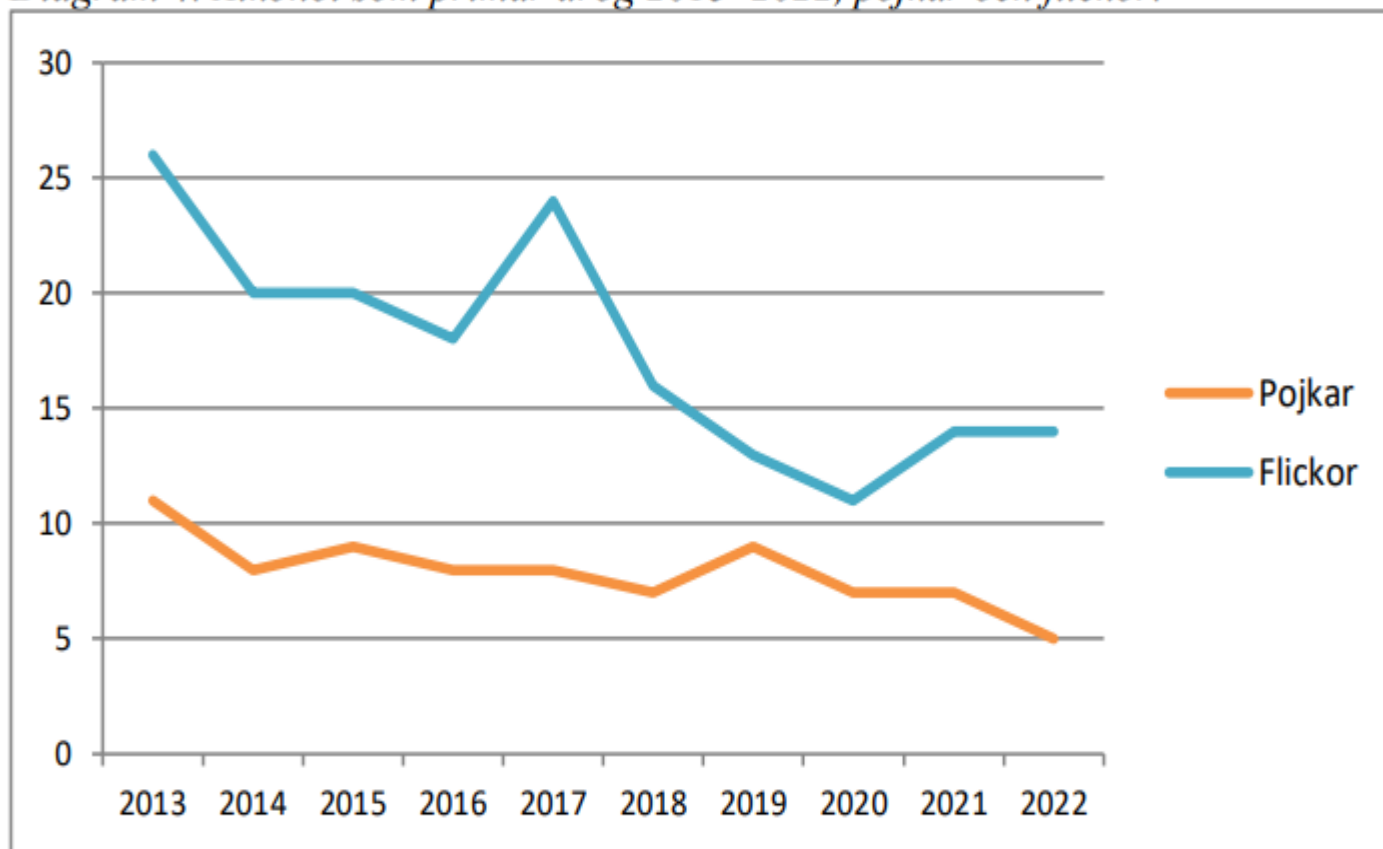

Diagram 5. Övriga droger som primär drog 2013–2022, pojkar och flickor.

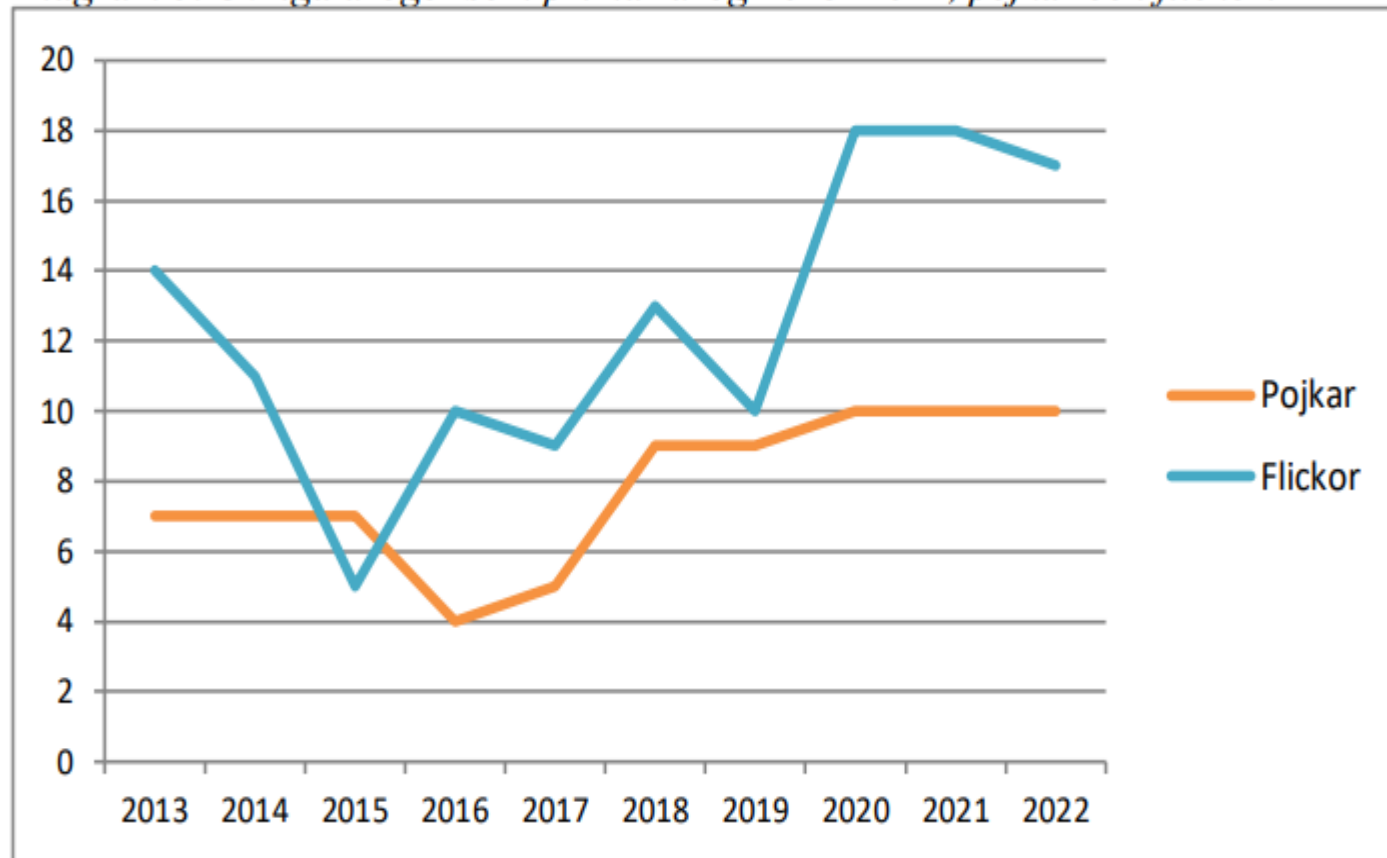

Diagram 9. Riskfylld alkoholkonsumtion (AUDIT-C) 2013–2022, pojkar och flickor.

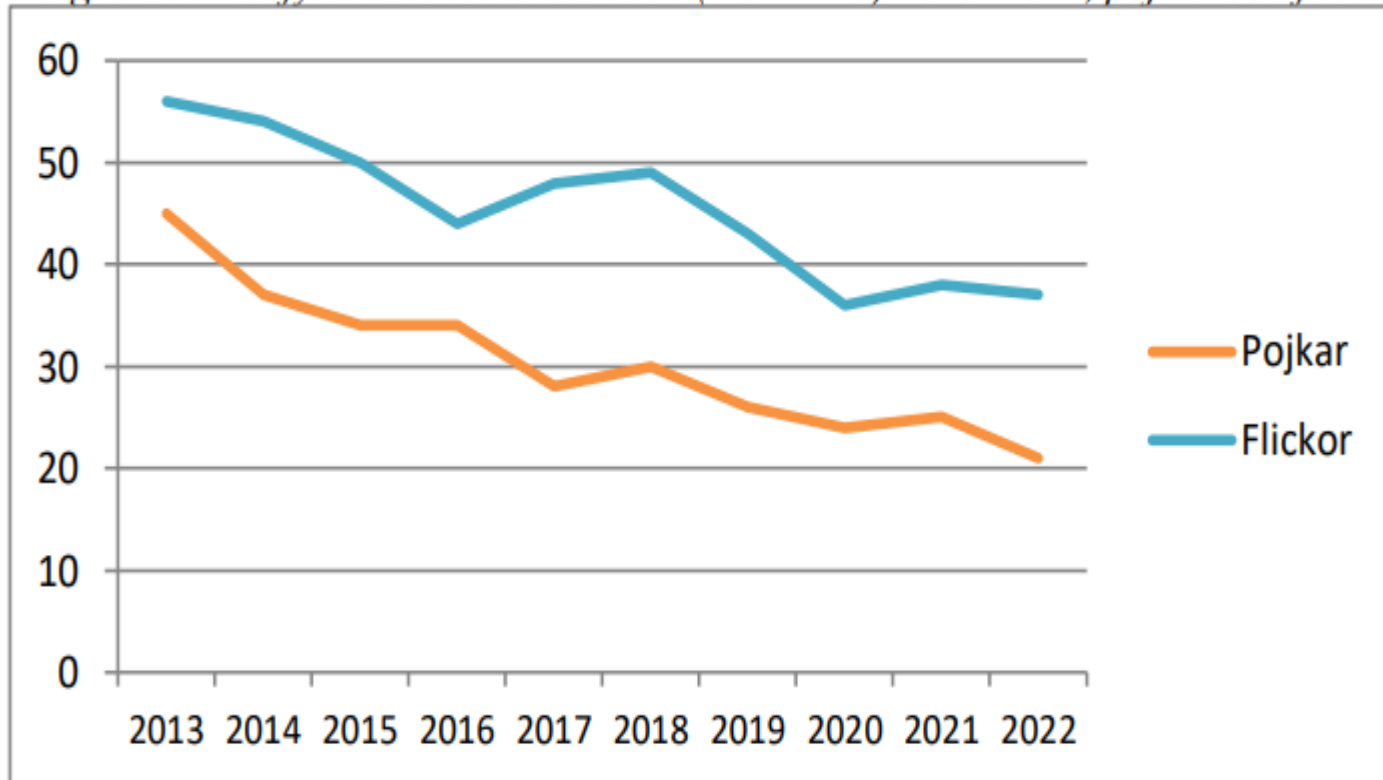
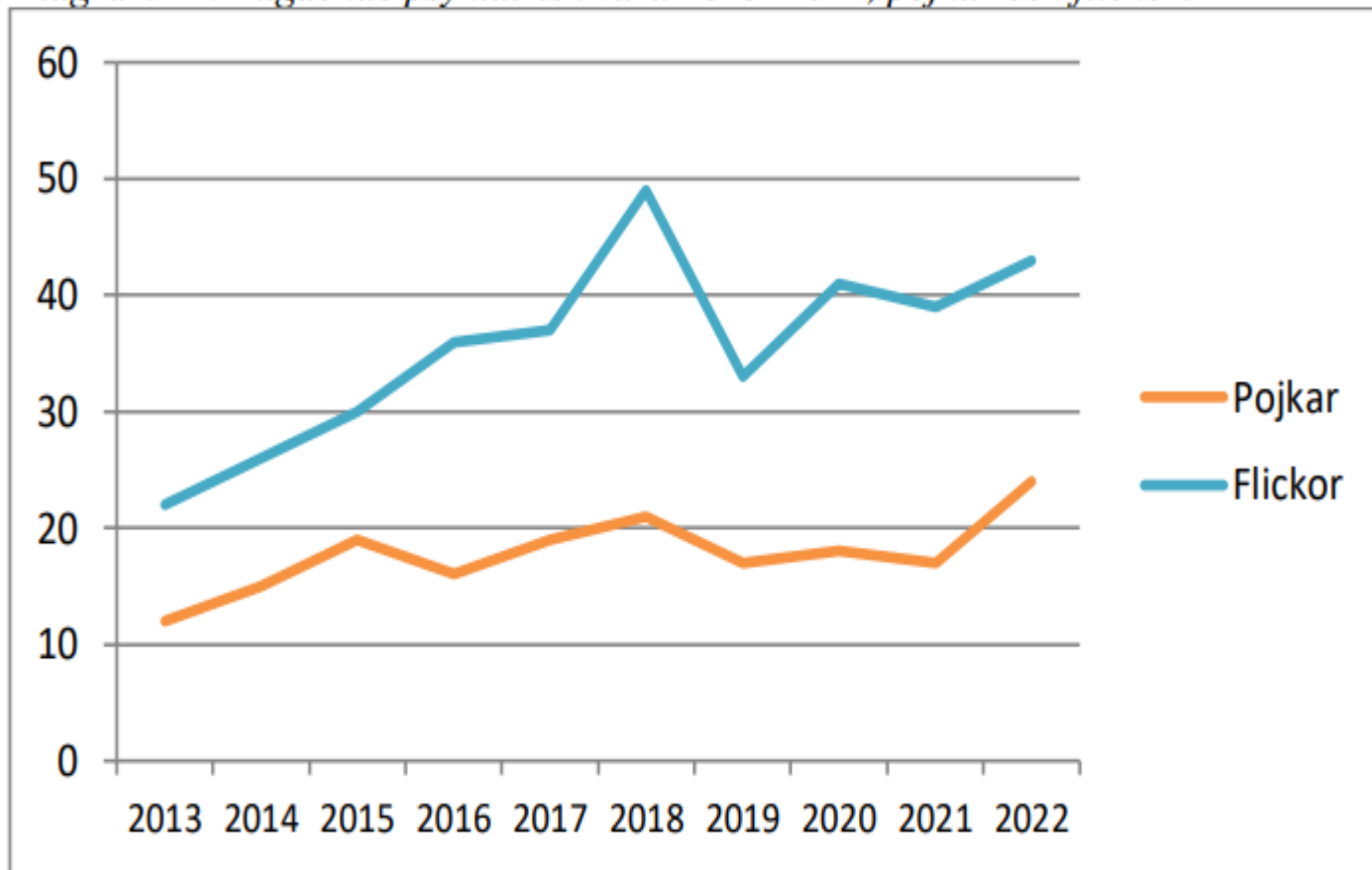

Diagram 11. Pågående psykiatrisk vård 2013–2022, pojkar och flickor.

Några slutsatser

- Flickor anger i allt högre grad cannabis som sin primära drog och närmar sig pojkarna
- Andelen unga som uppger alkohol som primär drog har under tidsperioden halverats för båda könen – dock påtagliga könsskillnader
- En halvering har även skett för den riskfyllda alkoholkonsumtionen – stora könsskillnader
- Ökning för övriga substanser som huvuddrog (Tramadol, ecstasy, benso, kokain) – särskilt för flickor
- Dubblering av andel ungdomar med pågående kontakter med psykiatri – stora könsskillnader
- De trender som framträder kan, utöver att kopplas till skiftningar i målgruppen, också orsakas av faktiska samhälleliga och organisatoriska förändringar som exempelvis pandemin, polisens prioritering eller städernas skiftande vårdutbud

Referenser

- Anderberg, M. & Dahlberg, M. (2014). Ungdomar med missbruksproblem – en deskriptiv studie av Maria-mottagningarna I Stockholm, Göteborg och Malmö. *Socialmedicinsk tidskrift*, 91(4).
- Anderberg, M., Borg, M., Dahlberg, M., Davidsson, C., Holmstedt, A., Kainulainen, K., Magnusson, K., Wallander, M. & Williamsson, O. (2015). Lokal uppföljning av ungdomar med missbruksproblem vid Maria-mottagningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Göteborg: Trestad2.
- Dahlberg, M., Anderberg, M., & Wennberg, P. (2017). Psychometric properties of the UngDOK : A structured interview for adolescents with substance-use problems. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 34(2).
- Dahlberg, M. & Anderberg, M. (2023). Maria-mottagningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Ungdomar i öppenvård år 2022. En rapport från Institutet för kunskaps- och metodutveckling inom ungdoms- och missbruksvården, IKM. Växjö: Linnéuniversitetet.
- Richert, T. (2011). Mot en mer kunskapsbaserad öppenvård för unga med missbruk. Malmö: Malmö Högskola.
- SOU (2023). Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus. Slutbetänkande av Narkotikautredningen (SOU 2023:62). Stockholm: Statens offentliga utredningar.
- **Artiklar och rapporter finns även på lnu.se/ikm**

